

**Politiie politică
sau
Turnat-turnător turnat-turnat**

Esența

Am semnat un angajament de colaborare cu Securitatea pe 29 martie 1976, pe cînd eram elev în ultima clasă de liceu (m-am născut pe 20 august 1957), la capătul a vreo trei săptămîni de presiuni. Aproximativ între 1976 și 1982, cu intermitențe neregulate, între care una de peste un an și jumătate, am furnizat Securității note informative, sub numele conspirativ “Valentin”. Am informat în scris Securitatea despre unii dintre prieteni și pe unele dintre cunoștințe, fără să-i previn, fără să le-o mărturisesc *post festum* pînă la scrierea acestui text, fără să-mi cer iertare, fără să-mi asum public acest trecut nedemn și dureros. I-am turnat uneori, cu moartea în suflet, dar nu i-am trădat niciodată: nu am fost agent provocator; nu am primit misiuni de vreun fel; nu mi s-au promis și nu mi s-au creat avantaje; niciuna din notele mele informative nu a trecut de generalități și de informațiile pe care le consideram deja cunoscute; în toată perioada, am rămas ostil Securității și partidului-stat; mi s-a plătit cu aceeași monedă. Între 1974-1989, Securitatea a primit informații despre mine de la alți informatori, iar în anumite etape mi-a deschis “dosare de urmărire informativă” (D.U.I.).

Astfel, timp de cincisprezece ani, am trecut prin prima și ultima din cele trei situații în care se putea găsi un cetățean al R.S.R. din punctul de vedere al Securității (dacă individul nu lucra direct în aparatul acesteia): (1) turnat, (2) turnător, (3) turnător turnat – această tipologie sumară a turnătorului se va detalia pe parcurs.

În paginile de față, îmi voi spune pe scurt povestea și voi reconstitui schematic mai multe episoade relevante, pe baza memoriei, a unor însemnări personale din epocă și a unor documente de arhivă păstrate la CNSAS și solicitate de mine în august 2002. Pînă în momentul vorbirii, după primirea mai recentă de către CNSAS a unei enorme cantități de dosare, sînt singurele documente disponibile care mă privesc.

Din punct de vedere etic și moral, mărturisirea și căința vin prea tîrziu: gravității faptelor mele de acum 25-30 de ani i se adaugă gravitatea imprescriptibilă a tăcerii, a vieții trăite în minciună și duplicitate. Numai din punct de vedere psihologic și istoric (de la egoistorie, prin microistorie, la istorie) e mai bine *prea* tîrziu decît niciodată.

Existența

Primele întâlniri cu Securitatea

În primăvara lui 1974, la nici șaptesprezece ani, elev în clasa a X-a la Liceul Internat “C. Negruzzi” din Iași, am citit cu atenție noua lege a presei (Legea nr. 3 din 28 martie 1974, *Legea presei din Republica Socialistă România*), care introducea în locul cenzurii “clasice” (desființată formal în 1977) una ubicuă, difuză, etajată, repetată de instanțe cu granițe poroase, deopotrivă concurente și interactive (deci cu mai mari șanse de eficiență), bazată mult și pe interiorizarea prescripțiilor și interdicțiilor; autocenzura -- un exemplu de “microfizică a

puterii”, ca să folosesc formula lui Foucault –, existentă și înainte de 1974, fără îndoială, căpăta astfel o importanță centrală în mecanismul dominației simbolice.

Deși nu eram naiv din punct de vedere politic (eram totuși nepot de deținut politic), am crezut că observ o “fereastră de oportunitate” în textul legii menționate: nu se interzicea nicăieri în mod expres o “publicație” manuscrisă, într-un singur exemplar; asta în condițiile în care toate celelalte formule publicistice imaginabile, inclusiv modestele gazete de perete, erau cenzurate; o “redactasem” în 1970-1972 pe cea a Școlii Generale nr. 1 din Onești, pictându-i și fundalul vag realist socialist pe un panou cu furnir fals -- nu era singura falsitate a acelei gazete, în care pionierii și uteciștii delirau pe teme de vârstă, dar în cheie patriotardă; îmi aminteam nervozitatea unor profesori înainte de schimbarea articolelor, făcută mereu cu autorizație.

Așa am produs în toamna-iarna 1974 ceea ce, tehnic, era un samizdat: revista manuscrisă într-un singur exemplar *Major*. Făcusem și în 1973 ceva similar, numai că mult mai inocent, fără vreo intenție politică: mica revistă manuscrisă *Bulevardul*, în care “publicasem” câteva scurte seriale de benzi desenate, în care-i satirizam inocent pe colegi și pe profesori. “Redacția” revistei *Major* avea numai redactori-șefi – Dan Merișca (deja un autor publicat, activ în cenaclul și redacția revistei liceului, *Corolar*), Sorin Simion (alt coleg și prieten apropiat, care nu și-a urmat din păcate vocația pentru studiile umaniste) și cu mine –, menționați în ordine alfabetică, fiecare purtând același număr de ordine: 1. Făceam asta din teribilism și egalitarism anarhist adolescentin: la acea vârstă, două structuri de sociabilitate emerg simultan: ierarhia strictă, sub un lider charismatic sau doar puternic fizic și cu isprăvi de tip adult (erotice în primul rînd), imaginare sau nu, și “conjurația egalilor”, bazată pe sentimentul la fel de intens ca și acela al diferenței ierarhizate, și anume sentimentul asemănării ori compatibilității “organice”. Dar lista “a-critică” în care toți trei aveam numărul 1 era și o măsură de prudență, fiindcă anticipam diverse dificultăți. Anticipam corect. Securitatea a aflat de circulația revistei noastre chiar în alte licee, inclusiv prin fotocopii: institutele de cercetare-dezvoltare și marile întreprinderi aveau mașini Xerox ori echipamente asemănătoare de reproducere fotochimică; așa se constituiau adevărate biblioteci personale alternative.

După un timp, am avut și noi parte de prima anchetă: securiștii ne-au interogat și amenințat în fel și chip, atât la școală, cât și la sediul lor. Desigur, toți foștii noștri admiratori, începînd cu dirigintele, profesorul de română Puiu Filipescu, și directorul, profesorul de istorie Eugen Vîrgolici, altminteri un om cordial și cu dar pedagogic, au trebuit să se decică de noi. Acel episod traumatic mi-a schimbat în multe privințe cursul vieții.¹

O scrisoare pierdută

Deja pe data de 29 noiembrie 1974, Inspectoratul Județean Iași al Ministerului de Interne-Direcția Securitate redacta o notă internă dactilografiată

¹ Într-un text memorialistic scris în 2004-2005 și publicat într-o bibliografie a revistelor studențești ieșene *Alma Mater* și *Dialog*, am evocat aceste întâmplări, încheind cu formularea “acel episod traumatic mi-a schimbat în multe privințe cursul vieții”, care se poate înțelege abia acum. Tot atunci, îmi aminteam că Securitatea ne-a căutat la scurt timp. V. (Aurelia Stoica, coordonator) *Literatură, arte, idei în Alma Mater/Dialog (1969-1990)*, Iași, Editura Universității “Al. I. Cuza”, 2005 (lansarea a avut loc pe 11 martie 2006 în sala Hasdeu a Bibliotecii Centrale Universitare din Iași). De fapt, pe baza documentelor, realizez că lucrurile au stat altfel. Păstrez grafia originalului atunci când citez din documente.

(nr. 00114170) în care cita din scrisoarea mea din 26 noiembrie către o prietenă din altă localitate, pretinzând însă că informația provenea de la “o sursă a unității noastre”: “De curînd am scos o revistă (MAJOR) (...) cuprinzînd articolul-program (semnat de mine, ideologul și “spiritus rector”-ul publicației) (...) Fără îndoială, pentru a nu fi interzisă, am închinat-o Congresului al XI-lea.” Nota cita în continuare, după un banc despre moartea lui Ceaușescu², un fel de concluzie ironică: “Ei, și așa decade nivelul conștiinței tineretului român. Pînă și fruntașii noștri s-au dat cu nihilistii!” Mai cita paragraful introdus de mine special cu gîndul că scrisoarea ar putea fi deschisă de Securitate: “Secretul corespondenței e o vorbă goală. Golanu’ ăsta de poștaș tot îmi deschide scrisorile.”

Nota Securității mai include o mențiune finală dactilografiată -- “rezultă că numitul ANTOHI SORIN (elev la Liceul “C.Negruzzi”) dovedește goluri în educație, avînd manifestări străine principiilor comuniste” --, precum și o rezoluție manuscrisă semnată indescifrabil de un locotenent-colonel: “Bir. 2. Măs. de identificare și verificare a expeditorului și apoi i se va deschide DUI. Termen: 15 zile.” Nu știu dacă acel D.U.I. a fost deschis vreodată.

Vorbînd de “expeditor”, rezoluția contrazice începutul notei, care începea – Securitatea se mințea pe “sine”? – probabil cu formula de rutină: “O sursă a unității noastre ne-a informat că în ziua de 26 noiembrie 1974, numitul ANTOHI SORIN (urmează adresa mea de atunci și adresa mea anterioară), discutînd cu numita (...).”

Sursa era Direcția Județeană de Poștă și Telecomunicații, Oficiul PTTR Iași-Tranzit, care trimitea Inspectoratului Județean Iași al Ministerului de Interne următoarea adresă, cu nr. 316 din 13 decembrie 1974:

“Anexat, vă trimitem o scrisoare simplă care, în timpul prelucrării s-a deteriorat, ne mai putînd stabili cu exactitate atît adresa expeditorului cît și a destinatarului.

În conformitate cu instrucțiunile noastre în vigoare, corespondența care nu se poate preda destinatarului și nici restitui expeditorului, se clasează în categoria “nedistribuite” (pentru păstrare) și se deschide cu scopul de a se intra în posesia adresei (în cazul că ar exista vreo adresă în interior).

Cu ocazia deschiderii acestei scrisori, am constatat că conținutul ei are un caracter mai aparte și vă rugăm a fi verificată și de dumneavoastră.” Semnează indescifrabil dirigintele oficiului amintit.

Mai multe observații se impun. Mai întîi, data scrisorii oficiale a Oficiului PTTR este 13 decembrie 1974, la vreo două săptămîni după ce Securitatea primise deja scrisoarea mea, din care cita. Așadar, poate fi vorba de un document redactat retrospectiv; ori poate Securitatea era informată mai întîi de lucrătorii săi sub acoperire de la PTTR. Oricum, “instrucțiunile noastre în vigoare” aduceau în postura de colaborator al Securității o instituție de stat “neutră”, precum și pe șeful acesteia. Astfel, noțiunea de “poliție politică” – echivalentă cu absolut tot ce a făcut Securitatea, de la șefii ei pînă la ultimii turnători – se extinde considerabil. Nu o spun pentru a construi scenariul unei

² Iată bancul, citat *apud* transcrierea lui de către Securitate: “NICU moare. Vin rușii: “Dați-ni-l nouă să-l expunem la Kremlin, să vadă poporul”. L-au luat. Iar după două săptămîni îl aduc. Vin americanii: “Vă rugăm să ne îngăduiți să-l expunem și noi la White House, pentru ca...” După două săptămîni vin evreii: “Dați-ni-l și nouă să-l expunem la Ierusalim etc. etc.” RomĂnii: “Nu-l dăm”. Evreii: “Vă rugăm, vă dăm orice”. RomĂnii: “Nu!” Evreii: “Vă promitem că...” RomĂnii: “Nu-l dăm, că pe la voi a mai înviat cineva!”

vinovății ubicue fără vinovați, ci tocmai pentru a contribui la stabilirea exactă vinovăției și vinovaților. Al doilea, nu este adevărat că adresele expeditorului și destinatarului s-ar fi deteriorat “în timpul prelucrării”. În timpul primei anchete la care am fost supus, a cărei dată sper s-o pot stabili cândva pe bază de documente, pe masa ofițerului se afla scrisoarea incriminată, cu plicul pătat de tuș numai pe avers; ofițerul mi-a spus chiar că fusese vorba de o neglijență care trebuia recompensată; oricum, adresa mea era perfect lizibilă pe revers. I-am spus atunci ofițerului două lucruri: plicul părea “scăpat în tușieră” (cum susținuse el) în repetate rînduri; situația în care ne găseam dovedea că secretul corespondenței, garantat de Constituția RSR, nu se respectă nici de instituții, nu numai de “golanu’ ăsta de poștaș”. Mi-am dat seama că-l irit pe ofițer, dar în acel moment încă mai făceam pe viteazul.

Cum am devenit turnător

La data de 24 februarie 1976, pe cînd eu eram în clasa a XII-a, Inspectoratul Județean Iași al Ministerului de Interne, Serviciul I/Tineret a emis un raport strict secret în exemplar unic, semnat de lt.-maj. Viziteu Florinel. Îi transcriu integral conținutul:

“În anul 1974 elevul ANTOHI SORIN din anul IV B de la Liceul nr. 3 “C. Negruzzi” Iași, a editat împreună cu doi colegi de clasă fără a avea aprobarea conducerii școlii, o revistă intitulată “MAJOR” care avea un conținut prooccidental, concluzie la care a ajuns și sursa “Mărgineanu”, redactor la revista “Convorbiri literare”.

De asemenea erau abordate unele problematice cu nuanță mistică, deși aparent se voiau a fi dezbateri filozofice. De altfel, într-o scrisoare adresată numitei (șters cu dungă neagră, probabil la CNSAS, n.S.A.) din Pitești, elevul ANTOHI SORIN menționa că pentru a nu fi interzisă revista respectivă, a fost închinată Congresului al XI-lea al PCR.

De asemenea în cuprinsul scrisorii este înserat un banc politic, avînd un conținut dușmănos care are în vedere conducerea superioară de partid și de stat.

De altfel dintr-un material “S” trimis nouă de către I. J. Bacău, rezultă și faptul că cel în cauză s-a deplasat de cîteva ori în străinătate (R. S. F. Iugoslavia) făcînd afaceri cu medicamente, băuturi alcoolice. Această ultimă afirmație însă rezultă că a fost făcută din spirit de bravadă pentru a-și impresiona colegul, dar în realitate el nu a trecut granița niciodată.

Menționăm că scrisoarea respectivă a fost legalizată de către organele de securitate, iar faptele comise de ANTOHI SORIN, au fost confirmate și de colegul său (nume șters cu tuș).

Avînd în vedere preocupările și manifestările ostile la adresa regimului și a conducerii superioare de partid ale lui ANTOHI SORIN, propunem a se aproba avertizarea sa de către organele de securitate.

ANTOHI SORIN este născut la data de 20 august 1957 în Tg.Ocna, jud. Bacău, fiul lui Nicolae și Aneta, elev în anul IV la Liceul “C.Negruzzi” din Iași, cu domiciliul flotant în Iași str. Horga nr. 4.”

Pe 2 martie 1976, lt.-col. Rotaru a pus rezoluția manuscrisă “Există temeii pentru avertizare”. Un alt lt.-col. a pus rezoluția manuscrisă “De acord”, fără dată. Pe 3 martie 1976, propunerea a fost aprobată de un colonel cu semnătură indescifrabilă.

Cîteva observații. Știu cui îi scriam (destul de asiduu) în acea perioadă, probabil vacanța de vară 1975. Corespondența mea era aparent supravegheată în

continuare, ceea ce bănuiam și eu; de aceea inseram asemenea pasaje provocatoare; colegul meu știa prea bine că deliram pentru alții, nu pentru el. Referința la materialul “S” trimis de I. J. Bacău coroborează bănuiala mea că aveam D.U.I., poate din decembrie 1974, cum am văzut mai sus că se hotărîse. Inspectoratul Județean Bacău se interesa de mine fiindcă domiciliul meu “stabil” era pe raza sa.³

Pe data de 5 martie 1976, I. J. Iași emite nota strict secretă în trei exemplare nr. 112/VF/0010714 (“VF” sînt probabil inițialele lt.-maj. Viziteu Florinel) către Direcția I din Ministerul de Interne:

“La data de 4 martie 1976 a fost avertizat de către organele noastre numitul ANTOHI SORIN (urmează datele de stare civilă, domiciliu).

Sus-numitul a editat împreună cu doi colegi de clasă, fără a avea aprobarea conducerii școlii, o revistă intitulată “MAJOR”, care avea un conținut prooccidental.

Într-o scrisoare adresată unei eleve din Pitești, numitul ANTOHI SORIN a înserat un banc politic, avînd un conținut profund dușmănos la adresa conducerii de stat.

În fața organelor de securitate cel în cauză și-a recunoscut faptele, angajîndu-se ca pe viitor să nu mai aibă astfel de preocupări.

Aceste fapte au fost aduse la cunoștința conducerii școlii, care va organiza o discuție cu factorii de răspundere referitor la acest caz.”

Nota este semnată de Șeful Inspectoratului, colonel Ionescu Gh. Dumitru, și de Șeful Serviciului, lt.- col. Popescu Corneliu.

Cîteva observații: de ce, dacă Securitatea știa de *Major* din noiembrie 1974, nu a acționat decît în februarie-martie 1976? Se înăsprise legea? Era nevoie de noi dovezi că sînt vigilenți? Mă/ne urmăriseră în tot acest timp?

Prima atenționare a avut loc chiar la liceu, la o dată pe care nu mi-o mai amintesc. O fi fost totuși 4 martie 1976? Doi ofițeri de Securitate, lt.-maj. Viziteu Florinel (jucînd rolul *bad cop*) și un altul al cărui nume nu îl mai rețin, au informat într-adevăr conducerea școlii (care, cum spuneam la început, s-a disculpat, deși ne lăudase înainte pentru revistă); ne-au și căutat, pe mine și pe cei doi co-redactori-șefi, dar noi chiuleam ultimele ore. Colegii care se mai aflau la școală ne-au spus prompt că ne “căutase Secu”, iar noi trei ne-am gîndit la o strategie de autoapărare. În aceeași după-amiază, am fost împreună acasă la dirigintele nostru, căruia i-am prezentat linia noastră comună, menționînd și că vom susține totdeauna că am scos “revista” fără acordul său sau al altcuiva din conducerea școlii. Omul era vizibil tulburat. Deși ne simpatiza și ne aprecia, nu era să tragă și ponoase de pe urma noastră. Ca și directorul, a trebuit apoi să ne admonesteze “în fața colectivului” după ce ne lăudase pentru același motiv și în același cadru, *for the record*.

Securiștii ne-au întîmpinat, pe colegii mei și pe mine, într-unul din “cabinetele” de la parterul liceului (cel de științe sociale, dacă nu mă înșel). Ne-

³ S-ar putea ca diversele inspectorate județene să mă fi “pasat” de cîte ori aveau prilejul, în ciuda strînselor lor raporturi colegiale; se puteau astfel “descărca” de cîte o persoană, chiar și neînsemnată. Bănuiala mea este că numai ce se găsea în arhivele I. J. Bacău la 22 decembrie 1989 a ajuns la CNSAS. În orice caz, documentele găsite de mine la CNSAS se încheie pe la finele lui 1979, cînd eram militar în termen, dar aveam în continuare domiciliul stabil în județul Bacău. Dar mi-am păstrat pe hîrtie acest domiciliu pînă în 1984, astfel încît tot nu-mi pot explica de ce CNSAS nu are (încă?) documente care mă privesc pentru anii 1980-1984.

au vorbit destul de ostil, amenințându-ne din capul locului cu exmatricularea și închisoarea, dar ne-au lăsat să ne apărăm. În esență, noi am spus că revista liceului apărea prea rar, era prea formală și oficioasă, iar revistele culturale oficiale nu ne-ar fi publicat pe noi, tineri anonimi (numai regretatul Dan Merișca, mort prematur în 1991, publicase deja, cum spuneam); am adăugat că studiasem textul Legii Presei și știam că nu o încălcasem; mi s-a replicat pe loc că mă înșelam și că încălcasem de fapt mai multe legi. Apoi am fost luați pe rînd.

În ce mă privește, mi-am asumat întreaga responsabilitate pentru “revistă”, spunînd că ideea fusese a mea, iar ceilalți doi erau inocenți. Securității mi-au spus că tocmai de aceea aveam să fiu pedepsit mai sever. Din nou, mi s-a spus că urmam să fiu exmatriculat și, dacă nu-mi băgam mințile în cap, chiar închis. Am fost în final convocat la Securitate, la sediul său de pe Strada Triumfului – un nume care mi s-a părut mereu de un enorm cinism.

Pe 29 martie 1976, am urcat spre Strada Triumfului cu oarecare curaj, sperînd că voi putea scăpa cu încă “un avertisment serios”, formulat într-un cadru oficial pentru o mai puternică “impresie artistică”. Atunci cînd, cîteva ore mai tîrziu, am coborît Copoul spre locuința mea din cartierul Păcurari, după un scurt popas la un coleg de pe Str. Dumbrava Roșie (cărui nu i-am spus decît că fusesem anchetat, nu și recrutat), eram un om învins. Nu știu dacă atunci am semnat angajamentul de informator, dar e sigur că atunci am cedat presiunilor și am devenit turnător. Probabil tot atunci am primit și numele conspirativ “Valentin”. Oricum, am găsit la CNSAS următorul document olograf, nedatat (e probabil de pe 29 martie 1976), pe care-l citez integral, corectînd tacit două-trei mici erori de literă:

“Declarație

Subsemnatul, Antohi N. Sorin, născut la 20 august 1957 în localitatea Tg. Ocna, jud. Bacău, fiul lui Nicolae și al Anetei, elev în anul IV la Liceul Internat “C. Negruzzi”, Iași, declar următoarele:

În luna noiembrie 1974, a apărut în cadrul clasei, din inițiativa mea și a unui grup de 3 colegi (eram de fapt numai trei, n. S.A.), caietul manuscris-”revistă” “Major”, avînd un articol program și o serie de articole literare, de artă, sport. Această revistă a fost concepută fără o aprobare prealabilă, după modelul unor reviste similare. Imediat după finalizare, caietul manuscris a fost dată (sic) tov. (nume șters cu tuș în documentul de la CNSAS), locțiitorul secretarului B.O.B. din liceu, dirigintele clasei noastre.

Revista a fost văzută și de alți profesori, ne-a fost înapoiată și ni s-a permis s-o lăsăm a fi citită de ceilalți membri ai clasei.

Îmi dau seama că acest fapt reprezintă o încălcare a legii, pe care nu o cunoșteam în momentul redactării și apariției revistei.

Recunosc de asemenea că într-o scrisoare trimisă elevului (nume șters cu tuș de CNSAS), coleg de clasă cu subsemnatul, am afirmat că aș fi trecut de mai multe ori frontiera de stat cu R. S. F. Iugoslavia, în scopul comercializării unor obiecte. Menționez însă că aceste fapte nu au bază reală, că în acea perioadă nu am fost în zona din apropierea frontierei. Conținutul scrisorii a fost formulat pripit, în intenția de a ironiza și epata destinatarul.

Recunosc de asemenea că într-o scrisoare adresată numitei (nume șters cu tuș de CNSAS) din Pitești am adus calomnii la adresa orînduirii sociale socialiste și de stat. Am menționat, printre altele, fără temei totuși, că secretul

corespondenței nu este respectat, deși am finalizat ideea, adăugînd cu intenții ironice că poștașul îmi umblă în scrisori.

Îmi dau seama că această afirmație este susceptibilă de a fi interpretată și în sens politic, lucru de care nu mi-am dat seama atunci.

Tot în conținutul acestei scrisori i-am adus la cunoștință și faptul că, împreună cu alți colegi, am editat o revistă pe care, pentru a nu fi interzisă, am dedicat-o Congresului al XI-lea al PCR.

Recunosc acum, în fața organelor de securitate, că aceste fapte reprezintă încălcări ale legii, fiind conștient de consecințele ce decurg de aici. Regret foarte mult aceste manifestări, cu atît mai mult cu cît ele nu sînt reprezentative pentru viața și activitatea mea, angajîndu-mă în mod solemn ca pe viitor să nu mai comit fapte ce lezează orînduirea socială și de stat, fapte ce vin în contradicție cu legile țării. Aceasta îmi este declarația dată de bună voie și nesilit de nimeni, pe care o susțin și o semnez.” Urmează semnătura mea lizibilă.

Aveam să realizez la scurt timp că această declarație, scrisă după ce mi se evocaseră din nou exmatricularea și închisoarea, și în care inserasem după dictare formule care mă incriminau (cum ar fi: “calomni la adresa orînduirii sociale socialiste și de stat”; “pentru a nu fi interzisă, am dedicat-o Congresului”; “aceste fapte reprezintă încălcări ale legii, fiind conștient de consecințele ce decurg de aici”), era de fapt prefața angajamentului de informator. După ce am semnat-o pe prima, mi s-a spus că, dacă tot recunoscusem toate acele “încălcări ale legii”, pot scăpa de “consecințele ce decurg de aici” numai devenind informator. Căzusem într-o cursă stupid de simplă.

Turnător “nesincer”, turnător turnat (1976-1978)

Nu-mi amintesc dacă și despre cine mi s-au cerut imediat note informative. Dar am găsit la CNSAS Nota Raport Anexă la nr. 00592/7 din 18.01.1979 (voi reveni la cifrele 592), redactată de cpt. Câmpeanu Corneliu, ofițerul de contrainformații al U.M. 01241 Ineu (unde mi-am satisfăcut stagiul militar între octombrie 1978 și martie 1980) următoarele pasaje:

“La data de 29.03.1976 Antohi Sorin a fost recrutat în calitate de colaborator al organului de securitate primind numele conspirativ “Valeriu” (de fapt, “Valentin”, n.S.A.) și a fost folosit pentru realizarea supravegherii informative la cursul postliceal de pe lîngă uzina “Tehnoton” din Iași. Recrutarea a avut la bază materialul compromișător existent despre Antohi Sorin și a fost realizată de lt.maj. Viziteu Florin de la Serviciul I al Inspectoratului Județean M.I. Iași.

Antohi Sorin a furnizat un număr de 10 note informative în perioada 16.04.1976-15.05.1978, toate cu conținut general privind starea de spirit din clasă, mai puțin două note informative de cunoaștere a unui coleg lucrat prin D.U.I. Nu a primit sarcini să furnizeze informații din alte sectoare de activitate și nu există nici un material de verificare asupra acestuia din care să rezulte relațiile și preocupările lui în afara școlii postliceale.”

Perioada 16 aprilie 1976-15 mai 1978 acoperă următoarele faze ale biografiei mele: sfîrșitul liceului, pînă la bacalaureat; examenul de admitere la Sociologia din București, unde nu am intrat; vacanța de vară; examenul la o școală postliceală de tehnicieni proiectanți de mașini și utilaje pentru industria constructoare de mașini de pe lîngă Uzina “Tehnoton”, studiile la acea școală și practica, mai ales în atelierul de cercetare-proiectare de la “Tehnoton”, pînă la jumătatea lunii mai 1978. Din toamna lui 1976, ofițerul de Securitate care se

ocupa de mine era un anume lt. Rotaru Vasile (nu știu dacă era vreo legătură între el și lt.-col. Rotaru; dar oare acelea erau numele lor reale?). Am găsit într-unul din caietele mele de însemnări o notă din 6 octombrie 1976 din care poate rezulta că lt. Rotaru mă căutase deja: “Mă îngrijorează tot mai mult soarta-mi viitoare. Cum naiba o să le pot scăpa printre degete?” Pe 2 decembrie 1976 notam că am fost în Str. Triumfului să-l văd pe lt. Rotaru, dînd nas în nas cu un coleg aflat acolo pentru aceleași sumbre afaceri; citez: “Mîrșavă chestie, dar dacă, forțat, am intrat în horă, n-am ce face.” Pe 14 decembrie 1976 urma să mă văd cu lt. Rotaru, la ora 10, în ceea ce părea o garsonieră de burlac (a lui? o casă conspirativă?), chiar lîngă restaurantul “Cotnari”. Am găsit o mențiune mai eliptică despre același Rotaru spre sfîrșitul lunii ianuarie 1977.⁴

Nu mai știu ce-l interesa pe altminteri jovialul și frustul lt. Rotaru, dar rețin că la un moment dat mi s-au cerut note informative despre niște colegi care fuseseră într-o excursie organizată în Polonia, precum și, cu alt prilej, despre un alt coleg, care era acuzat de furt; nota informativă trebuie să fi semănat cu depoziția mea la tribunal, în cadrul procesului intentat bietului meu coleg: numai de bine. Așa cum se va vedea mai încolo, lt. Rotaru trecuse poate pe lîngă șansa unei avansări, fiindcă nu reacționase la informația dată de mine oral ca răspuns la întrebarea privind relațiile mele că eu cunoșteam cel puțin un cetățean străin: lectorul britanic Christopher Lawson, pe care-l vizitam în apartamentul său aflat nu departe de garsoniera lt. Rotaru.

Turnător “demobilizat”, turnat, urmărit (1978-1980)

Un superior al lt. Rotaru, cel puțin după intervenția ofițerului de contrainformații al U.M. 01214 în care am fost trimis, pare-se, dintr-o greșală (unitatea era de artilerie, în același oraș mai era una de rachete, nu se făcea să li se trimită un suspect), va fi citit totuși mai atent notele mele informative și eventualul său raport în care el relatea spusa mea că aș cunoaște un străin. Pe de o parte, relația mea cu Chris Lawson avea să fie pusă pe tapet în mod susținut. Pe de altă parte, eu aveam să fiu “demobilizat” ca turnător. Dovada, păstrată la CNSAS, este scurta adresă strict secretă nr. RV/0010393/11.12.1978 a Inspectoratului Județean Iași al Ministerului de Interne către Biroul de contrainformații al U.M. 01214 Ineu, jud. Arad, al cărui text integral este:

“Alăturat vă trimitem spre exploatare un material compus din 7 file privind pe ANTOHI SORIN, născut la data de 20.08.1957 în orașul Tg.Ocna, jud. Bacău, fiul lui Neculai și Aneta, ce în prezent își satisface stagiul militar la U.M. 1214 Ineu, jud. Arad.

Sus-numitul a fost colaboratorul organelor de securitate dar a fost scos din rețeaua informativă pe motive de nesinceritate.”

Semnează Șeful Securității Județene, col. Cleju Ioan, și Șeful Serviciului II, lt.-col. Șerban P. Pe 30 decembrie, o rezoluție manuscrisă a Șeful Biroului C.I. (un lt.-col. Biriși Nicolae) adresată subalternului său, cpt. Câmpeanu, dispune

⁴ Aceste însemnări au supraviețuit unei epurări a hîrtilor personale operate chiar de mine, la 13 septembrie 1978, înainte de plecarea în armată. Atunci am ars numeroase scrisori, file de jurnal, proze și eseuri, pe care le consideram compromițătoare. Am simțit nevoia să fac repet operația și cu alte ocazii, pe scară mai largă, în special în mai 1983, cînd am distrus multe hîrtii care puteau fi folosite de Securitate împotriva mea sau a altora. Cum am povestit și în textul din *Timpul*, am fost percheziționat și ridicat de la domiciliu pentru interogatorii la scurt timp după începerea anchetei comune, fiindcă nu eram în localitate pe 18 mai 1983. După acea dată, nu am mai făcut însemnări private pînă în toamna lui 1989. În corespondență am scris numai despre ceea ce Securitatea știa sau putea afla oricum.

deschiderea unui D.U.I. pînă la 15 ianuarie 1979. Pe 14 ianuarie 1979, un D.U.I. cu nr. 592 (cifrele menționate mai sus) este deschis, în care mi se dă numele “Nicodim”. Din turnător “nesincer” și turnat de alții, deveneam urmărit. Poate chiar pentru a doua oară, dacă primul D.U.I., cerut de un ofițer al Securității la 29 noiembrie 1974.

Două erau motivele pentru care cpt. Câmpeanu și alții se agitau în jurul meu de-a lungul întregului an 1979, mergînd pînă la faze ridicole, supoziții delirante, “acțiuni” grotești.

În primul rînd, se vădea că avusesem în “civilie” relații cu străini, în special cu un cetățean britanic, Chris Lawson, suspectat de activități și atitudini “ostile”. Mai multe din documentele Securității care mă privesc, păstrate la CNSAS, îl acuză pe Lawson de culegerea și transmiterea (în rapoarte către atașatul cultural al Marii Britanii) de date privind situația minorităților din România, în special minoritatea germană. Cum Lawson, pe care-l frecventasem asiduu într-o vreme (cum se vede și din rapoartele Securității, fără să dau note informative despre el), nu mă menționase nici în rapoartele sale către atașatul cultural britanic, nici în nota de relații lăsată la plecare – toate acestea, poate britanicii știau și ei, ajungeau la Securitate –, un colonel a înregistrat *manu propria* pe nota raport 00592/12.01.79 a cpt. Câmpeanu ipoteza altor ofițeri (nenumiți): “Părerea lor este că Antohi Sorin nu apare în rapoartele întocmite de lectorul englez deoarece ar fi luat în studiu pt. recrutare de către el.” Un colaborator, “Spiridon”, mai vigilent decît ceilalți care au informat despre relațiile mele cu Lawson – “Ursuleanu Emil”, “Ion”, “Bogdan Ionescu” etc. –, transmisese că Lawson și cu mine eram “mereu împreună și discutau probleme intime”, precum și, mai suspect, “că înainte de plecarea definitivă a lui (nume șters din greșală de CNSAS: Lawson) din România, acesta a căutat să stea mult timp izolat cu Antohi Sorin”. Am citat din alte documente care mă privesc.

În al doilea rînd, în momentul primirii la U.M. 01214 a dosarului meu de Securitate, eu lucram pentru Șeful de Stat-Major al unității, încuiat pe dinăuntru în biroul acestuia, la planșele din documentarea “Tunului românesc fără recul” 110 mm model 1979, pe atunci “strict secret de importanță deosebită”. Un posibil spion era așadar servit “pe tavă”! “Fandaxia” a durat cam un an, timp în care am fost interogat în repetate rînduri, pe toate tonurile; mi s-au întins fel de fel de curse puerile, cu participarea șefului de stat-major (“fostă sursă a organului C.I.”, spune un document; propus cu prilejul urmăririi mele să devină rezident, potrivit altui înscris păstrat la CNSAS, pus să mă lase singur cîte douăzeci de minute, pentru a vedea dacă nu cumva sar la documentele secrete “tratate chimic cu albastru de brom fenol”; deși semnul pus, un fir de păr, a fost găsit mișcat, iar mapa de documente părea deplasată cu 2 cm, nu mi-au găsit petele de albastru pe mîini) și a numeroși informatori, ale căror nume conspirative erau: “Alexandru”, “Mircea Marian”, “Radu Năstase”, “Hector”. Aceste ieftine manevre rocambolești, bine documentate în arhiva CNSAS, dar pe care nu le mai povestesc într-un text și așa lung, aveau să se termine abia la sfîrșitul anului 1979. Oricum, am fost scos rapid din acel post și trimis înapoi la bateria Comandă, al cărei comandant colabora și el, vrînd-nevrînd, cu ofițerul C.I.

Un an întreg le-a trebuit deci “organelor” să stabilească evidența: nu eram spion. Ofițerul C.I. mi-a pus și frontal întrebarea, numai pe jumătate în glumă. Era probabil disperat și fiindcă, grație neatenției sale, fusesem unul dintre principalii cartografi – altă pasiune a mea, care m-a animat din școala primară

pînă azi -- care participaseră la pregătirea unui exercițiu tactic pe tema "Armata a II-a din Transilvania respinge un atac dinspre Vest" (nu era prea clar dacă atacă ungurii, NATO, sau toți dușmanii țării).

După ce scenariul-catastrofă s-a dezumflat, toată lumea a răsuflat ușurată, iar pe 10 decembrie 1979 lt.-col. Biriși și cpt. Câmpeanu au trimis Șefului Serviciului C.I. de la "marea unitate", U.M. 01340 Oradea, col. Alexandru Nerișanu, un Raport cu propunere de închiderea dosarului de urmărire informativă nr. 592 "Nicodim". Raportul a fost aprobat de destinatar pe 15 decembrie 1979. Urmărirea mea înceta.

Turnător "reactivat" și urmărit (1980-1982)

Din păcate pentru mine, raportul lui Biriși și Câmpeanu îmi era mult prea favorabil: se arăta că "suspiciunea de nesinceritate față de organul de securitate nu se confirmă și s-a datorat faptului că nu a fost folosit în mod corespunzător în raport cu posibilitățile sale".

Ultimele trei paragrafe ale raportului din care am citat mai sus mi-au pecetluit din nou soarta:

"Față de cele de mai sus propun închiderea D.U.I. "Nicodim" prin neconfirmarea materialului. Cu ANTOHI SORIN să se organizeze o discuție completă privind relațiile și posibilitățile de care dispune în rîndul cetățenilor străini și reactivarea acestuia în calitate de informator.

În procesul urmăririi informative ANTOHI SORIN a manifestat o atitudine pozitivă, concepții politice sănătoase afirmîndu-se ca unul din cei mai buni militari din subunitatea din care face parte. Față de organul de contrinformații a manifestat sinceritate și corectitudine, verificare care s-a realizat prin continuarea legăturii cu acesta în baza faptului că a fost în rețeaua informativă.

Referitor la legăturile sale ce prezintă interes operativ nu se impun măsuri deosebite, acestea fiind în atenția organelor de securitate."

Eram așadar "reactivat", după ce fusesem "demobilizat"; sau, mai bine zis, doar "trecut în rezervă". Discuțiile de "reactivare" au fost numeroase și lungi, incluzînd vaste discuții culturale (cpt. Câmpeanu citea și el...), reflectate desigur în aprecierile din raport: "(...) nu manifestă nici o preocupare pentru culegerea de informații din domeniul militar, nu are legături prezente cu cetățeni străini, dovedind în schimb deosebite calități personale și posibilități de informare avînd o personalitate bine conturată, dispune de o inteligență remarcabilă și o memorie deosebită. Este bun cunoscător al limbii engleze, franceze și în parte a limbii italiene." În ansamblu, eu eram extrem de popular în regiment, și nu numai printre camarazi; ofițerii mai răsăriți mă căutau, chiar împrumutau de la mine cărțile primite prin poștă de la prieteni sau aduse din puținele permisii (știu acum din actele de la CNSAS, conținutul valizei mele era inspectat periodic de ofițerul C.I. și informatorii "lui"; dar aveam o bănuială și atunci, așa că îmi lăsam mereu deschisă valiza).

Dar, dincolo de toate aceste aprecieri pozitive, poate exagerate și din simpatia omenească pe care cpt. Câmpeanu părea să mi-o poarte (dincolo de dorința firească de arăta șefilor săi ce bine a rezolvat el un "caz"), rămîneau faptele: tot de el și șefii lui depindea dacă îmi închei armata la termen, așa greu cum era deja, ori iau calea tribunalului militar și a batalionului disciplinar. Mi s-a spus clar acest lucru, de mai multe ori. Cunoscusem mai mulți veterani de la "diribau" (numele argotic al batalionului disciplinar), auzisem destule pentru a ști

că mi-ar fi fost greu să rezist experienței. Deși în armată am avut și câteva dintre epifaniile libertății absolute, comparabilă numai cu aceea pe care mi-au povestit-o unii pușcăriași, trecerea de la stagiul militar la închisoare era mult mai “naturală” decât cea de la viața civilă la detenție.

Nu vedeam decât o singură ieșire din mizeria morală în care mă găseam din nou: fuga în Occident. Voisem să trec clandestin granița iugoslavă în toamna anului 1979, pe când mă aflam la munci agricole în Stamora Germană, dar mă simțeam urmărit și mă temeam de acuzația de dezertare chiar mai mult decât de cea de trecere frauduloasă a frontierei. Am avut un ultim plan să fug peste graniță la scurt timp după terminarea stagiului militar, tot cu ajutorul unor foști camarazi, în care aveam încredere. Dar planul a căzut cumva, nici ei n-au mai plecat pînă la urmă. Sper că nu fusese vorba de o cursă.

Dar n-am avut curajul de a fugi. M-am resemnat la mizerie morală, încercînd să nu dau niciodată informații care să lezeze cu adevărat interesele cuiva, fie el prieten sau simplă cunoștință. Cînd dosarele privind perioada 1980-1982 vor apărea, voi putea și proba această afirmație, voi putea întregi povestea pe care încep s-o spun acum. Pînă atunci, totul rămîne o simplă scuză de turnător.

În biografia mea, perioada 1980-1982 înseamnă: readaptarea la viața civilă; examenul de admitere la facultatea de filologie a Universității “Al. I. Cuza” din Iași, secția Engleză-Franceză, reușit în vara 1980; primul an și jumătate de studenție; primele succese academice (premiu la concursuri studențești, afirmarea în cercurile științifice, stima unora dintre puținii profesori pe care-i respectam); primele succese publicistice notabile (debutasem în revista liceului cu fleacuri, iar pînă la armată nu publicasem decât un mic interviu cu Ștefan Aug. Doinaș, în *Opinia studentescă*). Atunci am cunoscut cu adevărat mai mulți intelectuali, scriitori, universitari, artiști, lectori străini. Din 1981, am devenit redactor-șef al revistei studențești *Dialog*, am început să joc un anume rol în turnura sa radicală din 1981-1983, am evoluat rapid eu însumi, acum că tot ceea ce făcusem ani de zile din pasiune (lectura avidă, în primul rînd) se transforma în profesie și, speram eu, în vocație.

Din păcate, nu mi-a fost dat să trăiesc toată această minunată ecloziune a personalității mele mature (între 23 și 25 de ani) decât cu povara duplicității. Mi s-au cerut, iar eu am dat, note informative despre mulți dintre cei de care am fost cel mai apropiat, de la care am învățat cel mai mult. Unii dintre ei – cum ar fi Dan Petrescu, Luca Pițu și Tereza Culiianu-Petrescu, lectorii străini – erau oricum urmăriți strict, inclusiv prin ascultarea electronică a tuturor conversațiilor din casă, nu doar a celor telefonice. Nimic din ce voi fi scris despre ei, cît voi fi scris, nu-i acuza de ceva, nu le atribuia fapte sau afirmații incriminabile, nu-i prezenta altfel decât laudativ. Sînt convinși acum, așa cum eram și atunci, că Securitatea compara notele mele cu informația culeasă pe alte căi, inclusiv prin supravegherea electronică. Acel simplu exercițiu comparativ le va fi demonstrat clar de partea cui eram, fiindcă eu nu raportam nici măcar pozițiile radicale exprimate de prietenii mei în interogatoriile lor directe, la telefon, în public, în corespondență. Numai regăsirea dosarelor mele (sau ale lor) de Securitate din acea vreme îmi va aduce puțină liniște sufletească. Pînă atunci, nu-mi rămîne decât căința și persistența în sentimentul de culpabilitate pe care l-am avut față de ei și alții încă de atunci.

Colonelul Gașcu, cel care m-a preluat la sosirea în Iași ca student, în toamna lui 1980, s-a întîlnit cu mine de mai multe ori, la sediul Securității din Str.

Triumfului și în două birouri conspirative, unul fiind un cabinet medical de la policlinica municipală, altul o cameră din cadrul clinicii stomatologice de la Boltă. Era un tip de vreo cincizeci de ani, poate mai mult, colonelul Gașcu. Rubicond, aproape pleșuv, cu o figură vicleană și roșcată, sfătos pînă ce își pierdea răbdarea cu mine (îi vorbeam în detaliu despre cărțile pe care le citeam, despre discuțiile intelectuale din cercul meu formativ, ca și cum el asta ar fi vrut să afle de la mine) și îmi cerea imperativ cîte o notă informativă, sugerîndu-mi anumite formulări și chiar dictîndu-mi unele pasaje. Sînt foarte curios să-i văd rapoartele către superiori bazate pe discuțiile cu mine și pe notele mele informative. Și eu mă consideram urmărit.⁵

Nu aveam habar de acel D.U.I. din armată, nici de celelalte care vor fi fost alcătuite, dar știam că Securitatea se interesa de mine și primea declarații scrise despre mine, începînd de la școala unde lucrau părinții mei și pînă la gazdele la care locuiam; unii dintre acești oameni, spre cinstea lor, m-au prevenit că dăduseră declarații despre mine; au mai făcut-o, în perioada 1984-1988, unii colegi de cancelarie de la Liceul Industrial din Negrești, jud. Vaslui; le sînt recunoscător. Multe alte incidente îmi sugerau că eram în vizorul Securității și ca turnat, nu doar ca turnător. De pildă, caietul meu de însemnări din perioada 1980-1981, în care însă nu mai consemnam nici măcar criptic contactele cu Securitatea, ci mă opream la lecturile mele și la unele schițe de eseuri, s-a “pierdut” cam o lună, fiindu-mi returnat pe 17 iunie 1981 de un coleg de facultate despre care știam că era turnător (îl văzusem intrînd în clădirea de pe Str. Triumfului). Mai știam și că Securitatea mă lăsase în pace o vreme, fără să-mi mai ceară delatuni, iar în mintea mea asta se datora încercării mele de a le da informații inutile, de a-i agasa cu raportarea unor discuții intelectuale neutre politic, și astfel de a-i face să mă abandoneze ca “sursă”. Dacă tot nu aveam curajul de a rupe “pactul cu Diavolul”, speram ca măcar să-l fac inoperant. Prin urmare, așa cum aveam să simt fără echivoc mai tîrziu, mă simțeam în orice caz “de cealaltă parte a baricadei”. Era o simplă amăgire? O formă de a-mi trata complexul de vinovăție, de a-mi ascunde pînă și de mine mizeria morală? Cred că nu, fiindcă m-am simțit întotdeauna culpabil, mi-a fost greu să-mi privesc în ochi prietenii. Și cine știe dacă o voi putea face vreodată. Mă simt vinovat și astăzi, mai ales pentru că i-am mințit prin omisiune.

⁵ O speranță de a găsi acele documente există. Știu că a apărut un proces-verbal de ardere a unor dosare ale mele în 1983, operație pusă de unii în legătură cu faptul că în toamna lui 1982 am devenit membru PCR. Cum am ajuns să intru și în PCR? Studenților fruntași li se propunea de multe ori asta. Mie mi s-a explicat și că nu mai puteam rămîne la conducerea revistei *Dialog* dacă nu intram în PCR, iar eu, consultîndu-mă cu prietenii, am decis singur că proiectul revistei, aflat în mare expansiune, trebuia salvat. Ironia istoriei: am intrat în PCR de dragul revistei, am fost sancționat cu vot de blam pentru activitatea mea la revistă, după mai puțin de un an, în toamna anului 1983. În 1984, cînd am fost “repartizat” la Liceul Industrial din Negrești, dosarul meu PCR conținînd sancțiunea a fost trimis la Comitetul Județean Vaslui al PCR. În primăvara lui 1988, cînd am intrat prin concurs la Institutul “A. D. Xenopol”, dosarul s-a întors la Iași. S-o mai fi păstrînd undeva? Ar trebui coroborat cîndva cu dosarele de la Securitate. Cineva sancționat de PCR trebuia să ceară după un an “ridicarea sancțiunii”. Nu am cerut asta niciodată, deși mi s-a cerut de multe ori s-o fac. În toamna lui 1989, adjunctul secretarului de atunci al organizației PCR din universitate, Ion Neagoe, conferențiar la I.S.E., mi-a arătat totuși dosarul! I-am mulțumit atunci, îi păstrez și azi cea mai frumoasă amintire. Acest om, decedat între timp, a fost scos în față în decembrie 1989 pentru a-i condamna public pe insurgenții de la Timișoara. Dar eu vreau să depun aici mărturie despre actul său de curaj și simpatie față de mine. Mulțumită lui, am putut citi rapid declarațiile celor care mă “înfieraseră” și în ședința de sancționare.

În fine, doar urmărit (1982-1990)

Etapa 1980-1982 a colaborării mele cu Securitatea a fost pentru mine una de profundă criză morală. Dacă pînă atunci avusesem de-a face mai ales cu oameni de rînd, pentru care libertatea cuvîntului și libertatea de opinie nu contau decît cel mult în cercul de prieteni (adesea infiltrat, o știam și în epocă), din 1980 am intrat exact în mediul celor pentru care acele libertăți, libertatea în genere, erau cruciale. Cum am trăit acea perioadă? Cum e marcată ea în memoria mea? Cu stigmatul duplicității. Totuși, așa cum am mai arătat, susțin că nu mi-am trădat în esență, în ultimă instanță, prietenii și cunoștințele. Asta în condițiile în care îmi asum toată vinovăția pentru delatăuni care nu trebuiau să existe. Așa stau lucrurile cu delatăunile: ele trebuie examinate mai întîi ontologic (au existat sau nu?), și abia apoi judecate moral, etic, penal etc.

Treptat, colonelul Gașcu devenea tot mai nemulțumit de mine, mi-o spunea în față și mă căuta din ce în ce mai rar. M-a amenințat și el, în special cu exmatricularea și chiar cu închisoarea – toate acestea îmi sunau foarte cunoscut -, pretinzînd că, pe de o parte, încălcările mele anterioare ale legii nu erau nici prescrise, nici uitate, iar refuzul meu de a o rupe cu noii mei prieteni mă acuza suplimentar, mai cu seamă fiindcă nu furnizam Securității date “utile” despre cei vizați de notele mele informative.

“Despărțirea de Securitate” își urma cursul. Contactele mele cu Gașcu se răreau și se făceau tot mai ostile, avertismentele și amenințările sale – tot mai explicite. Nu-mi amintesc data la care am scris ultima notă informativă, nici despre cine era, nici conținutul ei. În general, nu-mi amintesc prea bine conținutul delatăunilor mele, dincolo de unele detalii și de certitudinea că nu am acuzat niciodată pe nimeni de ceva. E posibil ca memoria, atît de determinată afectiv și emoțional, să fi făcut însă și singură ceea ce am decis eu conștient, sub povara rușinii: să uit, să nu-mi mai amintesc decît în coșmaruri și în momentele de nemiloasă autoscopie, să trăiesc mai departe, să-mi reconstruiesc viața pe alte principii începînd din 1982-1983. Dacă n-am vorbit despre toate astea nici după 1989, cînd viața în adevăr nu mai era amenințată de “sistem”, n-am vorbit fiindcă am vrut să fiu liber o vreme și să-mi construiesc o viață nouă înainte de a fi ajuns din urmă de trecut. Am cîștigat astfel o biografie egală cu o jumătate de generație istorică, în care m-am manifestat așa cum cred că am fost mereu, fără să o pot demonstra; o biografie liberă pentru prima dată, deși pînă azi sabotată în forul meu interior, iar de azi și în cel public, de tăcerea mea. În fine, toți cei care au avut vreodată ceva serios de ascuns vor înțelege ce vreau să spun. Inclusiv dacă adaug că am urît mereu Securitatea, întregul stat-partid și pe toți slujitorii săi, cu o ură dublă: atît pentru ceea ce făceau întregii țări, cît și pentru ce-mi făceau mie, de la privațiunile pe care le sufeream alături de mulți alții la presiunea prin care mă făcuseră să cobor pînă la condiția nedemnă de turnător. Rămîne ca toți ceilalți, care mă vor judeca mai aspru fiindcă nu vor accepta ceea ce spun în apărarea mea – apărarea unui om care își recunoaște însă vina –, să ia în calcul *toată* viața mea.

Odată declanșat, procesul distanțării de Securitate m-a dus rapid spre “cealaltă parte a baricadei”. Abia atunci, cînd am avut curajul de a nu mai fi turnător, am fost cu adevărat liber sub comunismul de stat. Nu-mi mai păsa într-atît de consecințe, voiam numai să-mi protejez pe cît posibil familia. Și dacă am un regret privind perioada 1982-1989, acela este regretul de a fi renunțat de mai multe ori, în ultima clipă, să-mi asum public rolul de opozant. După mai 1983,

desigur, am trecut adesea, alături de prietenii mei pe care-i admiram (dar pe care-i turnasem, nu voi înceta să repet), prin momente la fel de grele pentru toți. Poate unii nu au uitat complet asta. Și chiar dacă m-au suspectat de colaborare cu Securitatea, iar acum se văd în posesia actelor doveditoare, poate vor avea răbdare să citească tot ce scriu aici, pentru a desluși, în chiar evidenta noastră diferență de natură (cea dintre turnător și turnat), unele mici diferențe de grad și poate urmele unor afinități care ne-au apropiat cândva în ciuda vremurilor ostile și a colaborării mele cu Securitatea.⁶

Oricum, insist, nu a venit încă momentul unei prezentări detaliate a acelei faze din viața mea. Și eu am multe semne de întrebare, dintre care amintesc aici numai câteva. Cine erau cei care m-au bătut crunt într-o noapte din primăvara anului 1983, pe un maidan, numindu-mă cu numele întreg, umplându-mă de sânge și luându-mi doar buletinul (pe care mi l-a dat înapoi Securitatea în timpul anchetei din mai 1983!), nu și ceasul, banii? Cine era ofițerul de Securitate care m-a insultat și molestat în Piața Dimitrov din Iași pe 14 octombrie 1989, în jurul orei 11, când am vrut să mă îndrept spre Tereza Culianu-Petrescu, aflată sub escortă? E același mardeiaș care se afla postat în fața universității în toată acea zi (sîmbătă, “zi scurtă”), într-o perioadă în care eram chemați pentru “muncă de lămurire” la Rectorul de atunci, profesorul-activist PCR Petre Mâlcome, adus rapid înapoi de la Politehnică, la inițiativa cadristului de la Minister, Aurelian Bondrea, la conducerea universității; care o urmărise și insultase pe Tereza Culianu-Petrescu; care agita o bîta de oină, îl înjura pe Liviu Antonesei și se făcea că-l calcă pe trotuarul Căii 23 August cu o Dacie 1300, tot pe 14 octombrie 1989; care îmi supraveghea locuința zile în șir, din aceeași Dacie 1300 alb-gălbui, 1-IS-1654 (din care vorbea la un moment dat cu un personaj cunoscut ca turnător). Sau, ca să dau un exemplu comun tuturor celor din jurul lui Dan Petrescu, unde o mai fi misteriosul ofițer D.I.E. Codrea (sau cum l-o fi chemat de fapt), trimis de urgență la Iași în mai 1983, de bună seamă fiindcă era mai spilcuit, știa limbi străine, călătorise (“în interes de serviciu”). Ca într-un roman de Volkoff tradus mai literal, relativ tînărul colonel Codrea devenise al nostru *officier traitant*, mergînd de la unul la altul din cei ce fuseseră anchetați ceva mai

⁶ Dintre foștii prieteni (acum toți vor deveni foști prieteni), Luca Pițu m-a acuzat cel mai consecvent de colaborare cu Securitatea. Înainte de decembrie 1989, prin viu grai, mi-a adresat multe critici aspre: la sfîrșitul lui mai 1989 m-a acuzat de parvenitism, după ce-i spusese că urma să plec în R.F.G. pentru trei săptămîni, în cadrul programului de schimburi cu universitatea din Freiburg-im-Breisgau; o plecare misterioasă și pentru mine; de ce m-or fi lăsat?; pe 9 septembrie, m-a acuzat de față cu Dan Petrescu, pe stradă, de felurite defecte morale, intelectuale și de comportament; pe 23 septembrie, între patru ochi, mi-a reproșat între altele de colaborare cu Securitatea). După 1989, în mai multe din cărțile sale, Luca Pițu a detaliat acuzațiile, exagerîndu-mi “securismul” și mergînd pînă la jignirea mea (și a soției mele) pe toate planurile. Dan Petrescu și Tereza Culianu-Petrescu, care mă bănuiseră și înainte, m-au repudiat între ianuarie 1985 și toamna lui 1986, deoarece, povestindu-le audiența mea la Securitate din primele zile ale lui 1985 (am fost ca să-i întreb direct dacă aveam vreo șansă să merg la Bursa Herder, încercînd cumva să ies la atac), le-am creat impresia că eram “securist”. Zvonuri similare circulară și în perioada din timpul și de după ancheta din mai 1983. Pe 24 martie 1990, Dorin Spineanu a publicat în ziarul *Timpul*, chiar pe p. I, un P.S. în care mă acuza de “securism”, în numele său și al altora (pe unii, am aflat, nu-i consultase). Discuția exista, fiindcă Spineanu reacționa la o intervenție în favoarea mea, din alt ziar (nu știu detaliile). Dan Petrescu a răspuns atunci în *Contrapunct* (nr. 13, 30 martie 1990, p. 15), în scurtul articol “Cerere de hatîr”, o pledoarie pentru nuanțe și pentru concentrarea asupra prezentului. Îndemnul său, “cererea de hatîr”, suna stfel: “uitați o vreme trecutul nostru comun și întrebați-vă mai curînd ce naiba se întîmplă acum.” După mai bine de șaisprezece ani, putem în fine să ne despărțim de acel trecut.

dur în 1983, pentru a vorbi cu ei “ca de la om la om”. El e cel care ne spunea în vara lui 1987 să mai avem răbdare vreo doi ani, insinuând prin aluzii la context că regimul lui Ceaușescu urma să se prăbușească prin 1989. Și, mai general, ce s-a întâmplat cu ofițerii cu care am avut de-a face? *Ubi sunt?*

Multe asemenea semne de întrebare persistă, fluxul memoriei nu prea poate continua fără noi elemente concrete. Voi mai aștepta o vreme documentele de la CNSAS, apoi voi extinde în orice caz acest text, dezvoltându-l pînă la proporțiile unei cărți. Aici avem încă de-a face cu un început memorialistic, în care esența a fost spusă fără rest, iar existența – tărîmul nuanțelor și al detaliilor – a fost doar schițată.

Poate e interesant să mai menționez acum și că am putut vedea prima notă informativă despre mine în vara anului 1990, pe cînd eram Director General, Direcția Învățămînt Preuniversitar, Ministerul Învățămîntului și Științei. Era proaspătă, realizată de SRI pe o hîrtie-tip a fostei Securități, și era destinată ministrului meu, profesorul Gheorghe Ștefan. Descrisa în detaliu discursul meu din deschiderea unei reuniuni cu cadrele didactice, în care criticasem virulent noua cîrmuire a României, începînd cu Ion Iliescu. Nota, strict secretă și într-un singur exemplar, a fost adusă ministrului de un mesager care a și luat-o înapoi. Gheorghe Ștefan l-a poftit pe curier în anticameră, m-a chemat la el pe o altă intrare, mi-a arătat hîrtia, a așteptat să plec pe aceeași cale, apoi l-a convocat pe omul de la SRI și i-a restituit înscrisul. Mi-ar fi plăcut să pot face o fotocopie, dar timpul presa. În orice caz, textul era halucinant de asemănător cu producția Securității. Cînd s-o fi oprit acea industrie?

Epilog

Ce credea Securitatea despre mine pe 27 decembrie 1988

Pe 22 decembrie 1989, în seiful prim-secretarei PCR a județului Iași, au fost găsite mai multe note informative adresate “tovarășei” de către colonelul Ciurlău Constantin, șeful Securității din Iași. Reproduc în continuare nota care mă privește, așa cum a apărut ea în revista *Timpul* (mai 2003, p. 12).⁷

“Tov. Prim-Secretar

Vă prezintă alăturat, spre cunoștință, o notă referitoare la SORIN ANTOHI, membru de partid, cercetător la Institutul de istorie și arheologie “A.D.Xenopol”, cu propunerea de a se discuta cu el de către factorii competenți pe linie de partid și de stat.

Să trăiți!

Colonel Ciurlău Constantin

Iași, 27.12.1988

Notă

⁷ Notele despre Alexandru Călinescu, Sorin Antohi, Dan Petrescu, Mihai Dinu Gheorghiu și “grupul contestatar din anturajul lui DAN PETRESCU” (în care, pe lîngă titular, erau incluși Liviu Cangeopol, Alexandru Călinescu, Mihai Dinu Gheorghiu și Luca Pițu) au apărut în *loc. cit.* la pp. 12-13. O notă redacțională de la p. 12 reconstituie traseul documentelor. În numărul pe iunie 2003, *Timpul* a publicat și trei evocări prilejuite de apariția notelor și de aniversarea a douăzeci de ani despre ancheta din mai 1983 (la care voi reveni mai jos), semnate de Alexandru Călinescu (p. 2), Dan Petrescu (p. 3) și de mine (p. 2), eu profitînd de prilej pentru a corecta unele erori și aduce un plus de informații. Remintesc situl Internet al revistei: www.timpul.ro. Un grupaj util, dincolo de mai multe erori factuale și de un montaj senzationalist, a publicat Emilia Chiscop în *Ziarul de Iași*, sîmbătă, 18 decembrie 2004: “Povestea grupului disident de la Iași”, pp. 1, 4A-5A. Poza de grup de pe p. 4 A a fost realizată pe 19 mai 1984, la nunta mea și a Monei Antohi. V. în text, mai încolo, referința la acel eveniment.

ANTOHI SORIN, fiul lui Neculai și Aneta, născut la 20.08.1951 în Tg. Ocna, județul Bacău, membru de partid, absolvent al Facultății de filologie, cercetător la Institutul de istorie și arheologie “A.D.Xenopol”, domiciliat în Iași, Calea 23 August nr. 26-A, Bloc B-5, etajul 3, apart. 25, se situează pe o poziție contestată cu privire la politica partidului și statului nostru pe plan cultural.

A funcționat o perioadă, pînă în 1984, ca redactor șef adjunct al revistei studentești “Dialog”, calitate în care a scris și promovat spre publicare materiale proprii ori ale unor colaboratori, ce conțineau aluzii tendențioase la adresa politicii partidului și statului nostru în domeniul vieții politico-sociale, aspecte comentate la postul de radio “Europa Liberă”.

Întreține de mai mult timp legături cu lectorii străini aflați la post în Centrul Universitar Iași, unii dintre ei semnați cu atitudine potrivnică statului român.

În anul 1982, sub influența lectorilor străini, s-a asociat cu DAN PETRESCU – absolvent al facultății de filologie, pe atunci fără ocupație, PRUTEANU GEORGE – profesor, ambii foști condamnați pentru infracțiuni de drept comun și LUCA PIȚU – lector la Universitate, Facultatea de filologie, toți dominați de concepții necorespunzătoare, pentru scrierea unui roman intitulat “Brazdă peste haturi”, în care au încercat să prezinte denaturat procesul cooperativizării agriculturii în țara noastră, lecturînd fragmente din lucrare la unele întîlniri cu tinerii cititori.

Face parte din anturajul apropiat al lui DAN PETRESCU, ale cărui acțiuni necorespunzătoare le aprobă și le susține.

Este cunoscut cu preocupări sciitoricești, realizînd în acest domeniu eseuri, traduceri, recenzii, studii, articole și lucrări de critică literară.

Iași, 27.12.1988”

După lectura acestor pagini, și în așteptarea altora care s-au scris și pe care le voi scrie pe aceeași temă, mi-a mai rămas să reamintesc cititorului mesajul meu central:

Mea culpa.

(Budapesta, 2-4 septembrie 2006)

Addendum

Textul care urmează a apărut în Timpul (iunie 2003, p. 2), cu excepția paragrafului introductiv, trimis, dar nepublicat. Urmez abia acum pînă la capăt “declicul memorialistic”.

Budapesta, 9 iunie 2003

Dragă Liviu,

Încep a doua scrisoare, fiindcă primul meu răspuns depășise deja 4 500 de semne și era încă la introducere. Voi reveni la textul lung în viitor, îndemnul tău mi-a provocat un declic memorialistic. Acum aduc doar completări și corecții.

Să corectez mai întîi erorile din nota despre mine. M-am născut în 1957, nu în 1951; am fost redactor-șef, nu adjunct, între 1981 și 1983, nu 1984. Romanul pe care-l scriam împreună cu Dan Petrescu, Luca Pițu și George Pruteanu nu se numea *Brazdă peste haturi*, ci *Brazde peste haturi revisited*. Nu “sub influența

lectorilor străini” am inițiat noi romanul, ci astfel: mîncînd adesea la Casa Universitarilor cu Luca Pițu (de care în perioada 1980-1989 am fost, poate nu unilateral, apropiat; îl admiram fără limite, încercam să învăț de la el, mergînd uneori pînă la imitație), am evocat într-o zi colectivizarea; fiindcă amîndoi crescusem la țară, chestiunea ne interesa. Ne-am gîndit să scriem un roman-foleton, în care să facem două lucruri: să fim mai subversivi decît grupul Ars Amatoria (“cu pivotul lor”, Ioan Groșan), care semna în *Viața studentească* savurosul *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*; să extindem spațiul ludic al textului prin felurite experimente, inclusiv printr-un (auto)comentariu critic greu de citit într-o singură cheie, de genul celui din, ca să dau un exemplu românesc, *Țiganiada*. Luca Pițu își scria deja astfel eseurile. Prima parte a titlului, *Brazde peste haturi*, aleasă în doi, prelua un titlu stalinist imediat relevant; a doua parte, *revisited*, propusă de mine, îmi fusese sugerată de titlul *Erewhon Revisited*, continuarea celebrei distopii a lui Samuel Butler; *revisited* este, se știe, o formulă curentă. Eu aveam în minte un trio de autori: Luca Pițu, Dan Petrescu și cu mine; ne întîlneam în perioada aceea și în Str. Sf. Atanasie 13, în casa familiei Culianu, iar eu aveam ambiția unui seminar regulat în trei; fiind cel mai tînăr și mai ignorant, mă flatam fantasmînd pe asemenea teme...Luca Pițu l-a propus pe George Pruteanu, care revenise după un timp pe scena publicistică, în special la *Dialog*: în revistă și, la paroxismul histrionismului său charismatic, erudit, creativ și (cum s-a vădit ulterior) amoral, în cadrul “Serilor *Dialog*”, în care strălucirea lui era egalată doar de Dan Petrescu. Eu am scris primul capitol, “Și caii se împușcă, nu-i așa?”, introducînd cadrul narațiunii și unele personaje. Dar, dovadă a comuniunii noastre intelectuale de atunci, Dan Petrescu, singurul dintre noi care era și prozator, produsese deja o bijuterie, “Despre posibilitățile de a scrie un roman al colectivizării, scrutate de Arghir cel bătrîn și bețiv, la cîrciuma Băltărețu’, chiar în zilele noastre” (sper să-mi amintesc bine, au trecut douăzeci de ani de atunci...)! Astfel că romanul, oarecum retrospectiv, a căpătat cea mai potrivită “predoslovie”. La jumătatea lui decembrie 1982, Dan și cu mine fusesem la o întîlnire a “tinerilor scriitori” organizată la...Buzău, perfectă *piège à con(s)*, la care toată lumea era invitată să citească din opera proprie la un microfon foarte vizibil. Am ajuns acolo (escortați “discret” de securiști) în sîmbăta de după emisiunea Monicăi Lovinescu în care Luca Pițu, Dan Petrescu și cu mine fusesem elogiați împreună, în contextul Zilei Drepturilor Omului. Dan și cu mine am fost primiți călduros și am fost rugați să citim ceva: majoritatea participanților erau poeți! Aveam la noi manuscrisul unic al romanului (ne scriam pe rînd capitolele, ne venise rîndul), ce era să facem? Eu am citit în stilul lui Ceaușescu extrasele autentice din cuvîntările lui Gheorghiu-Dej inserate în relatarea fictivă a unei serbări populare; fără să ating nivelul imitațiilor lui Ioan T. Morar (care și improviza *à la manière de*), mi s-a părut că am oarecare succes de public. M-am convins în mai 1983.

O corecție se cuvine și pentru nota 5 care însoțește materialele de arhivă: Sandu Călinescu și cu mine nu am fost “judecați” împreună, ci separat, dar de un “complet” cvasiidentific: sub conducerea lui Alecu Floareș, secretarul cu Propaganda al C. J. Iași al P.C.R., rectorul de atunci al Universității, matematicianul Viorel Barbu, precum și conducerea organizației P.C.R. pe universitate, ne-au supus unor procese în stil stalinist. Omagiez aici intervenția doamnei profesoare Sorina Bălănescu, care mă cunoștea din studenție; ea a avut

demnitatea de a mă elogia, nu doar apăra, în acel cadru constituit din rațiuni exact opuse. Votul de blam era o sancțiune serioasă, care se raporta ierarhic și trebuia ridicată după un an, la cererea sancționatului. Am refuzat mereu să fac această cerere, ultima dată în toamna lui 1989. La “proces” nu îmi era atât de frică: între mai și septembrie apăruse un dispozitiv internațional de sprijin pentru grupul nostru, simțeam că nu mai sîntem singuri. Abia pe 14 octombrie 1989, dragă Liviu, știi prea bine, aveam să înțeleg că sentimentul acela de relativă siguranță (fizică, în orice caz) fusese un fel de *wishful thinking*. În acea zi, am văzut că Securitatea își poate mobiliza mardeiașii în văzul lumii, la piață (am fost brutalizat fără scrupule de “imagine” pe cînd voiam să mă întîlnesc cu Tereza Culianu-Petrescu) sau pe colina Universității (insul care îmi supraveghea apartamentul te urmărea cu mașina pe trotuar, agitînd o bîtă și înjurîndu-te, renunțînd la urmărire nu fiindcă angajații universității coborau dealul – era “zi scurtă” –, ci fiindcă Ani Cojan, Tavi Nicolae și cu mine ne-am apropiat, iar Ani a început să-l ia la rost).

Securitatea nu m-a găsit acasă în dimineața de 18 mai 1983: eram într-un “turneu” la Craiova (*Dialog* fusese premiată, alături de *Echinox*, exact cînd ambele erau pe lista neagră mai mult decît oricînd; “remanierile” redacționale și de conținut nu au întîrziat) și București (luasem un premiu *Amfiteatru* pentru eseu), unde, găzduit și ajutat de Mihai Șora, aranjasem alte invitații în seria “Conferințelor *Dialog*” (după Nicolae Manolescu și Alexandru George). Ajuns de la gară direct la redacția *Dialog* (era vineri seara), am fost surprins de răceala colegilor la auzul raportului meu entuziast. Nimeni nu mi-a spus nimic, de teama informatorilor. Dar, cu o mică întîrziere (după ședință, am aflat de descinderea Securității și am dormit în altă parte, iar a doua zi am fost pus la curent de Tereza și Dan), am intrat și eu în “rutină”. Eram însă pregătit sufletește. De ce oare or fi venit și la mine, două zile mai tîrziu, tot la 6 dimineața?

Două ultime detalii. Unul memorialistic: Pe 19 mai 1984, Mona și cu mine ne-am căsătorit. Nașii erau Cici și Sandu Călinescu, iar lista invitațiilor îi includea pe mai toți cei din jurul revistelor noastre cu care aveam și raporturi amicale. Securitatea a făcut presiuni asupra mea pentru a schimba data nunții, li se părea că aniversam ancheta din 1983... Altul exegetic: raportul despre mine conține formula “toți dominați de concepții necorespunzătoare”, cu referire la co-autorii romanului evocat, probabil la tot “anturajul apropiat al lui Dan Petrescu”. Dincolo de anacronismul limbii de lemn (totuși, limba de lemn avea o oarecare istoricitate), refuz această perspectivă idealistă (dacă vrei, mentalistă): noi *nu* eram *dominați de concepții*, ci ne căutam activ autonomia personală, tînjind după libertate într-o tiranie. Securitatea și Partidul, ele erau *dominate de concepții*, incapabile și nedoritoare de altceva decît de prizonieratul în logocrația ceaușistă.

Cu drag,

Sorin

